

Rechtbank Amsterdam

Zitting : maandag 5 februari 2018

Parketnummers : 13/730084-14, 13/731070-15, 13/731088-15

'OPENING STATEMENT'

Inzake:

Openbaar Ministerie
te
Amsterdam

tegen

W.F. Holleeder,

verdachte,

raadslieden:

S.L.J. Janssen & R. Malewicz

Edelachtbaar college,

Inleiding

1. Vandaag vangt ruim drie jaar na de aanhouding van Willem Holleeder de inhoudelijke behandeling van zijn zaak aan. Een periode waarin achter de schermen veel is gebeurd en hard is gewerkt door alle partijen. Er zijn verklaringen afgelegd zowel door Holleeder als door diverse getuigen, er is een ongekend grote hoeveelheid stukken verzameld die bij die verklaringen is betrokken en aan het dossier is toegevoegd of nog toegevoegd zal worden, de heer Holleeder heeft afscheid moeten nemen van zijn raadsman met wie hij ruim negen jaar had samengewerkt en heeft een vertrouwensband moeten opbouwen met twee nieuwe raadslieden die zich voor een groot deel hadden in te werken in al die voor deze zaak belangrijke stukken.
2. Zoals het Openbaar Ministerie al duidelijk heeft gemaakt is met die aanvang van de inhoudelijke behandeling niet gezegd dat er sprake is van een afgerond onderzoek. Het onderzoek is aan alle kanten nog volop gaande, zowel bij de politie als bij de rechter-commissaris als bij de verdediging, en zoals het Openbaar Ministerie eveneens eerder heeft gezegd zal van een einddossier zoals dat normaal gesproken (uiteindelijk) wordt aangeleverd in deze zaak helemaal geen sprake zijn.
3. Sterker nog, midden vorige week ontving de verdediging een aanvulling op het procesdossier van 11 ordners waaronder een uitgebreid 140-verbaal met diverse bijlagen, aanvullende getuigenverhoren, verificatiedossiers, een grote hoeveelheid stukken uit het hoger beroep Enclave, et cetera. De inhoud van die stukken raakt bovendien aan thema's die al geruime tijd onderwerp van verzoeken van de verdediging zijn zoals bijvoorbeeld opgenomen telefoongesprekken uit verschillende PI's, OVC-gesprekken in PI's van zowel de heer Holleeder zelf als van andere betrokkenen, en diverse stukken houdende informatie op thema's waar het afgelopen jaar al uitgebreid over is gesproken en onderzoek naar is gedaan, zowel bij de RC als in de verstrekte dossiers.¹ Wij zullen ons op die thema's uiteraard nog verstaan met het Openbaar Ministerie en indien nodig met Uw Rechtbank.

¹ Zie hierover ook mijn brief van vrijdag 2 februari jl.

4. Wat die dossiers betreft is er een tweedeling te maken: enerzijds is er het procesdossier, bestaande uit de samenvoeging van drie op zichzelf al gigantische onderzoeken, de zaken Passage, Kolbak en Vandros, anderzijds is een grote hoeveelheid digitale stukken afkomstig uit een meerdere onderzoeksdossiers die zien op een grote hoeveelheid strafbare feiten die zich in de afgelopen 20 jaar in en rond Amsterdam hebben voorgedaan. Ook ten aanzien van die laatste zogenoemde inzagedossiers vinden er nog steeds aanvullingen plaats, zoals afgelopen donderdag toen drie onderzoeken digitaal werden verstrekt en waarin zich op het eerste gezicht zonder meer voor de zaak van de heer Holleeder relevante informatie bevond.²
5. Die samenstelling van het dossier maakt reeds dat de zaak zich onderscheidt van vrijwel alle andere strafzaken die in Nederland worden of zijn gevoerd, al is het maar nu ik de stelling aandurf dat niet alleen geen enkele procesdeelnemer ten tijde van deze aanvang van de zittingen kennis heeft genomen van alle stukken, maar zelfs dat dit aan het eind van de rit, wanneer het onderzoek wordt gesloten, niet anders zal zijn. Het is eenvoudigweg (veel) te groot en (veel) te veel. Ik kom daar op terug.
6. Dat er sprake is van een zo grote hoeveelheid informatie is niet omdat de verdediging of het Openbaar Ministerie het leuk vinden een dossier zo te laten uitdijen. Die totstandkoming en inhoud van dat dossier hangt direct samen met de aard van de verdenking jegens de heer Holleeder.
7. Zoals bij wijze van introductie al aangevoerd bij onze eerste zitting in deze zaak op 23 juni 2016 rust die verdenking immers niet op verklaringen van getuigen die uit eigen wetenschap kunnen verklaren omtrent betrokkenheid van Holleeder bij moorden, op technisch bewijsmateriaal zoals DNA-sporen, vingerafdrukken of andere CSI-achtige informatie waar die betrokkenheid uit zou kunnen volgen, niet op telefoontaps, OVC-gesprekken of observaties die direct of zelfs maar indirect bewijs leveren van betrokkenheid van Holleeder bij het geven van opdrachten tot moorden en ook niet op enigerlei andere documenten of geschriften die hem op directe wijze aan die moorden kunnen koppelen.

² Zie diezelfde brief van 2 februari jl.

8. De verdenking jegens de heer Holleeder wordt in alle zaken gevormd door het veronderstelde motief dat hij zou hebben gehad bij die verschillende moorden in samenhang met de op dat moment veronderstelde verhouding tussen Holleeder en de slachtoffers. Daarmee wordt niet alleen die verhouding tot een centraal punt in de bewijsvoering gemaakt, maar wordt ook de positie van die slachtoffers en Holleeder in het criminele milieu én al hetgeen destijds in dat milieu speelde van direct en evident belang voor de vraag of hetgeen ten aanzien van die veronderstelde motieven van Holleeder en veronderstelde verhoudingen in dat milieu wordt gesuggereerd, juist is.

Vandros, Passage en Kolbak

9. De zaak onderscheidt zich daarmee anders dan wel eens wordt gedacht en geschreven nadrukkelijk van het Passage-onderzoek waarin het gerechtshof Amsterdam als bekend eind juni van het vorig jaar arrest heeft gewezen en waarin onder andere Dino Soerel is veroordeeld tot een levenslange gevangenisstraf voor betrokkenheid bij de moorden op Kees Houtman en Thomas van der Bijl, moorden die ook in deze zaak van de heer Holleeder bij Uw Rechtbank voorliggen. Simpel gezegd: waar in het onderzoek Passage de veronderstelde motieven en onderlinge verhoudingen als ondersteuning voor andere bewijsmiddelen worden opgevoerd, zijn die veronderstelde motieven en onderlinge verhoudingen in Vandros tot de belangrijkste bewijsmiddelen verheven.
10. Zo is het in Passage ten aanzien van de verdachte Soerel zo dat de beide kroongetuigen La Serpe en Ros in meer of mindere mate verklaard hebben wél eigen wetenschap te hebben dat Soerel direct betrokken is geweest bij het geven van de opdrachten tot die moorden. In het geval van La Serpe zou dit middels tussenkomst van medeverdachte Remmers zijn geweest, in het geval van Ros had deze naar eigen zeggen zelf direct contacten met Soerel waarbij over moorden gesproken werd en instructies werden gegeven.
11. Wat er verder zij van de rechtmatigheid, betrouwbaarheid of bruikbaarheid van de verklaringen van deze kroongetuigen, onderwerpen die op een later moment zeker nog aan de orde zullen komen: over de heer Holleeder hebben zij beiden aanzienlijk minder te melden.

12. Hetgeen zijn er wel over zeggen te kunnen vertellen betreft op een enkele uitzondering na geen eigen wetenschap: het komt er voor het overgrote deel op neer dat zij vanuit hun activiteiten of (gestelde) positie in 'het milieu' zeggen te denken / vermoeden / veronderstellen dat Holleeder gelieerd is Soerel, dat hij belangen heeft bij gepleegde moorden, dat hij op de achtergrond een rol heeft gespeeld bij de totstandkoming van die moorden, et cetera, althans dat dit allemaal wel zo moet zijn op grond van naar eigen zeggen opgedane indrukken en getrokken conclusies. Tot concrete informatie ten aanzien van directe betrokkenheid laat staan eigen ervaring met een daadwerkelijke bijdrage van de zijde van Holleeder komt het met uitzondering van het befaamde 'Osdorp eerst' moment nergens.
13. Over die kroongetuigen La Serpe en Ros is uiteraard nog heel veel te zeggen. Dat is met name in het Passage-onderzoek ook al uit en te na gedaan. De verdediging stelt zich voor zich op een later moment met Uw Rechtbank nader te verstaan over de wijze waarop bijvoorbeeld de in die zaak gevoerde verweren en ingebrachte pleidooien in deze zaak Vandros dienen door te werken. Op zichzelf is het gehele Passage-dossier gevoegd in het Vandros-dossier waarmee niet alleen alle dossierstukken uit die zaken maar ook alle processen-verbaal van de zittingen, alle uitwisselingen van standpunten tussen Openbaar Ministerie en verdediging en daarmee alle pleidooien tot het procesdossier behoren, maar het is de vraag of de inhoud van die stukken zonder meer bekend mag worden verondersteld. Alleen met het bestuderen van requisitoiren, pleidooien en re-en duplieken van de in dit verband relevante verdachten (in ieder geval Soerel, Akgün, Remmers, Ros, La Serpe en Burger) zou al snel meerdere weken gemoeid zijn en een grondige studie van vonnis en arrest is eerder een kwestie van dagen dan van uren.
14. Daar komt bij, dat het Hof op meerdere onderdelen tot andersluidende standpunten is gekomen dan destijds deze rechtbank, waaruit maar blijkt dat de waardering van bewijsmiddelen in Passage niet zo eenduidig is als wel eens gesuggereerd wordt. Ook Uw Rechtbank zal op een groot deel van die onderdelen tot zelfstandige beslissingen gaan komen en daartoe is onvermijdelijk dat een deel van de in Passage gevoerde discussie hier opnieuw wordt gevoerd.

15. Hoe omvangrijk dat moet gaan gebeuren is de verdediging op dit moment niet helemaal duidelijk. Dienen de verweren ten aanzien van de met La Serpe en Ros gesloten overeenkomsten inclusief de uit onderhandelde getuigenbeschermingsafspraken opnieuw in zijn geheel te worden gevoerd of volstaat desgewenst een parafrasering? Dienen de kritische kanttekeningen en tegenstrijdigheden in de verklaringen van Ros en La Serpe opnieuw in een pleidooi te worden vervat? Moet de analyse van de tegenstrijdigheden in en het onderzoek naar de verklaringen van Q5 opnieuw op zitting worden voorgedragen? Wat te doen met het onderzoek naar en de waardering van de zogenoemde Holleeder-weglatingen? Enzovoorts.³
16. Ook voor andere bewijsmiddelen die in het onderzoek Passage aan de orde zijn gekomen geldt dat daar in die zaak niet naar is gekeken vanuit het perspectief van de heer Holleeder en er geen onderzoek is gedaan naar de onderdelen die juist in zijn zaken van belang zijn. Zo is de verklaring van Astrid Holleeder weliswaar door het Hof aangestipt in diens bewijsoverwegingen, maar die verklaring is nauwelijks onderwerp van enige discussie geweest, laat staan dat er nader onderzoek is gedaan naar de juistheid van die verklaring anders dan het (relatief kort) horen van deze getuige op zitting. Dit om de simpele reden dat er in Passage gezien het door het Hof al benoemde relatieve belang van deze verklaringen voor de zaken van de daar terechtstaande verdachten op dat moment geen aanleiding werd gezien voor dergelijk nader onderzoek.⁴ Dat onderzoek heeft in deze zaak natuurlijk wel plaatsgehad en zal nog blijven plaatshebben, waarover hierna meer.
17. Van diepgravend onderzoek naar achterliggende motieven voor de gepleegde moorden anders dan dat-zal-Holleeder-wel-zijn-geweest-want-die-had-ruzie-met-al-die-mensen is in Passage evenmin sprake geweest. Noch openbaar ministerie, noch verdediging had daar op dat moment belang bij, maar ook dat zal in deze zaak natuurlijk (heel) anders zijn.

³ Zie hierover ook mijn (te) lange mail van dinsdag 9 januari jl.

⁴ Die nadrukkelijke relativering van dat belang heeft het Hof er overigens niet van weerhouden hetgeen de getuige Astrid Holleeder heeft verklaard wel in belastende zin tot het bewijs te bezigen.

18. Hoewel ontegenzeggelijk van grote relevantie voor deze zaak is het dus zeker niet zo dat de bevindingen en conclusies van het Hof één op één kunnen worden overgenomen in de zaak van de heer Holleeder. Zijn zaak is ‘gewoon’ weer een hele nieuwe juridische procedure waarin Uw Rechtbank tot een eigen en volledige weging van de bewijsmiddelen zal komen. Niet alleen omdat die weging ten aanzien van de heer Holleeder nog niet heeft plaatsgehad, maar ook om de eenvoudige reden dat de beslissingen van Rechtbank en Hof in Passage het gevolg zijn geweest van de bespreking van bewijsmiddelen in die zaak waar vele honderden zittingsdagen aan zijn besteed en die zeer zeker niet op die manier opnieuw in deze zaak van de heer Holleeder zal plaatshebben.
19. Alleen vanuit dat perspectief benadruk ik al dat wij van meet af aan duidelijk hebben gemaakt niet van zins te zijn het Passage-onderzoek over te doen. Dat zou niet mogelijk en niet wenselijk zijn en belangrijker nog: het is ook niet nodig. De zaak zal op de gebruikelijke wijze en op zijn ergens merites moeten worden beoordeeld waarbij onderwerpen en bewijsmiddelen uit Passage, aangevuld met de bevindingen die er inmiddels zijn bijgekomen, natuurlijk opnieuw ter sprake zullen komen, maar dan in samenhang met het in Passage niet uitgevoerde Vandros-onderzoek en alles dat daarop is gevolgd en specifiek toegespitst op de (veronderstelde) positie van de heer Holleeder bij dat alles.
20. Voor het in deze zaak eveneens belangrijke Kolbak-onderzoek geldt in grote lijnen hetzelfde. Ook dat onderzoek was al een verzameling van diverse onderzoeksdossiers en is veel groter en veelomvattender dan de vervolging voor de afpersing van diverse personen waaronder Willem Endstra die uiteindelijk in 2006 en daarna heeft plaatsgehad. Kort gezegd lijkt na de moord op Endstra de beslissing te zijn genomen alle middelen die nodig werden geacht ter beschikking te stellen om alles en iedereen die op dit moment als op enigerlei wijze figurerend in de Amsterdamse onderwereld en ver daarbuiten in beeld was te gaan horen, tappen, observeren, onderzoeken, samengevat: zoveel als mogelijk in kaart te gaan brengen.

21. Die beslissing heeft geresulteerd in een – ook weer - ongelooflijk omvangrijk dossier waar in de loop der jaren bij de Rechtbank en bij het Hof nog een grote hoeveelheid nader onderzoek bij is gekomen.⁵ Ook in dat Kolbak-dossier is uitgebreid aandacht besteed aan de veronderstelde verhoudingen in het Amsterdamse criminele milieu vanaf midden jaren '90, de contacten die er waren tussen de in dat milieu relevante actoren, de coalities die zij al dan niet zouden zijn aangegaan of de conflicten die zij met elkaar hadden, et cetera.
22. Ook dat onderzoek wordt uiteraard niet overgedaan, maar het hele Kolbak-dossier is integraal onderdeel van het procesdossier in deze zaak tegen de heer Holleeder. Ook uit dat onderzoek wordt door zowel Openbaar Ministerie als verdediging geput en daarnaast worden de bevindingen uit die tijd waar mogelijk aangevuld met nieuwe ontwikkelingen.
23. Die nadere ontwikkelingen en dat nadere onderzoek naar in Kolbak onderzochte onderwerpen leidt overigens nog regelmatig daadwerkelijk tot nieuwe inzichten. Zo menen wij bijvoorbeeld aan de hand van verhoren bij de rechter-commissaris te hebben aangetoond dat de in de Kolbak-zaak aangenomen premisse dat er een conflict zou zijn geweest tussen Holleeder en Houtman als gevolg van interesse van Houtman in een pand dat (via Endstra) zou toebehoren aan Mieremet, een premisse die ook doorwerking lijkt te hebben gekregen in het arrest van het Gerechtshof in Passage en nog steeds vrij algemeen wordt opgevoerd als de oorzaak van dat veronderstelde conflict tussen Houtman en Holleeder, gewoon onjuist is.
24. Daaruit blijkt maar dat niet al te gemakkelijk moeten worden uitgegaan van in andere procedures getrokken conclusies, ook niet wanneer die procedures inmiddels onherroepelijk zijn. Al het materiaal dat in deze zaak van Holleeder wordt opgevoerd als bewijs van zijn betrokkenheid bij de hem ten laste gelegde feiten zal, ook wanneer dat materiaal op onderdelen in eerdere procedures onderwerp van onderzoek is geweest, opnieuw en onverminderd kritisch moeten worden gewogen.

⁵ Het is enigszins ontvullend maar ook niet zonder betekenis dat als gevolg daarvan bij aanvang van dat Kolbak-proces al steeds werd gesproken van het 'proces van de eeuw.'

Onderzoek verdediging 2017-2018

25. Dit alles is voor ons redengevend geweest om na afronding van de werkzaamheden in Passage vanaf februari 2017 een poging te doen op een zo gestructureerd en chronologisch mogelijke wijze zoveel mogelijk informatie over de verhoudingen in het Amsterdamse criminele milieu, de samenwerkingsverbanden enerzijds en conflicten anderzijds en al hetgeen daarin verder van belang kan zijn, boven water te krijgen. Daartoe is behalve een uitgebreide brief aan de rechter-commissaris met het verzoek een aanvang te nemen met het horen van getuigen een verzoek aan het Openbaar Ministerie gericht om toegang te krijgen tot diverse andere dossiers.⁶
26. Het kan niet voldoende benadrukt worden dat het Openbaar Ministerie meer dan in welke zaak ooit toegang heeft verleend tot die andere onderzoeken en de verdediging, ik zou bijna zeggen voor het eerst, vrijwel dezelfde mogelijkheden heeft gehad als de politie en het Openbaar Ministerie, te weten het zelfstandig en vanuit het eigen perspectief doorploegen van de in de loop der jaren beschikbaar gekomen informatie.⁷ Wij hebben daar al diverse malen onze grote waardering voor uitgesproken en doen dat bij deze opnieuw, omdat het ons in staat stelt een daadwerkelijke poging te doen om de in de inleidende brief aan rechter-commissaris genoemde doelstelling van de verdediging te verwezenlijken: na al die jaren nou eindelijk eens proberen vast te stellen wat er echt gebeurd is.
27. Die doelstelling komt niet alleen voort uit nieuwsgierigheid, maar vooral uit het gegeven dat wij veronderstellen dat als gevolg van die eerdere rechterlijke beslissingen in Passage en Kolbak en al hetgeen verder in en vooral ook buiten de rechtszaal naar voren is gebracht over deze zaak en over deze verdachte, het betwisten van de juistheid en betrouwbaarheid van de verklaringen van getuigen of de interpretaties van het Openbaar Ministerie zoals dat in een “gewone” strafzaak zou gebeuren niet voldoende zal zijn.

⁶ Die eerste brief aan de rechter-commissaris waarin de contouren van het onderzoek dat de verdediging voor ogen stond uiteen zijn gezet is enigszins ingekort en ontdaan van persoonsgegevens en specifieke inhoudelijke zaken die zich in deze fase niet lenen voor openbaring vanaf heden beschikbaar op onze website.

⁷ De inzagedossiers zijn digitaal verstrekt en bevinden zich op een afgeschermd deel van de server van ons kantoor waar alleen ondergetekenden toegang toe hebben. Daarmee zijn de mogelijkheden aan mankracht om dat te bestuderen natuurlijk niet helemaal gelijk aan die van politie en justitie, maar je kan niet alles hebben.

Er lijkt zich ten aanzien van Willem Holleeder een zodanig vastomlijnde overtuiging van schuld te hebben ontwikkeld dat teneinde zijn onschuld op deze dossiers aan te tonen door de verdediging concrete en betrouwbare informatie zal moeten worden aangeleverd waarmee de daadwerkelijke gang van zaken kan worden ondersteund of beter nog kan worden bewezen.

28. Dat is zeker in het licht van de lange periode waarbinnen de feiten zich hebben afgespeeld, de uiterst complexe en wisselende verhoudingen tussen de in die periode figurerende actoren en de mate waarin die overtuiging zich bijvoorbeeld ten aanzien van het beruchte driemanschap lijkt te hebben vastgezet een uiterst ambitieus voornemen, maar een minder volledige of veelomvattende verdediging zal naar onze overtuiging eenvoudigweg niet voldoende zijn. De heer Holleeder staat er precies zo in, en heeft van meet af aan duidelijk gemaakt dat hij zo volledig en transparant als mogelijk wil zijn in de verdediging die hij in deze zaak zal gaan voeren.
29. Behalve genoemde onderzoeken Vandros, Passage en Kolbak heeft de verdediging dus ook kennis genomen van een veelheid aan andere dossiers en van de daarin in overigens wisselende mate aanwezige processen-verbaal van bevindingen, getuigenverhoren, tapgesprekken, observatieverslagen enzovoorts. Als er één ding uit al dat onderzoek dat vanaf midden jaren '90 heeft plaatsgehad naar diverse in die periode in het Amsterdamse milieu figurerende personen kan volgen, dan is het wel het haast caleidoscopische beeld dat daaruit naar voren komt. Dat beeld vormt een schril contrast met de gesimplificeerde versie van de werkelijkheid die de afgelopen jaren onder andere in sommige media naar voren is gebracht en die er kort gezegd op neer komt dat het evident is dat allerhande moorden in dat criminele milieu lineair met elkaar (moeten) samenhangen en dat evenzo evident is dat Holleeder daar een doorslaggevende rol in heeft (moet hebben) gespeeld.
30. Uit de dossiers die in de periode zijn opgemaakt waarin die moorden werden gepleegd en onderzocht, blijkt echter onmiskenbaar dat er aan de zijde van de opsporing een aanzienlijk genuanceerdere visie op de gebeurtenissen bestond.

31. Daarin werd wel degelijk onderkend dat er in dat criminele milieu sprake was van een veelheid aan personen en groeperingen die de samenwerking met elkaar aangingen of die juist beëindigden, die verbonden sloten en weer verbraken, die zaken wel of juist niet van elkaar tolereerden, die gekend werden in elkaars beslissingen of daar juist nadrukkelijk buiten werden gehouden, et cetera, dat alles in een soms bijzonder snel wisselende of zelfs heimelijke samenstelling. Een uiterst complex beeld dus, dat in de uitgebreide verhoren die de afgelopen maanden bij de rechter-commissaris hebben plaatsgehad keer op keer is bevestigd.
32. De heer Holleeder wordt als bekend verdacht van betrokkenheid bij vijf moorden en een doodslag, te weten de moorden op Cor van Hout en een doodslag op Robert ter Haak in januari 2003, op Willem Endstra in mei 2004, op John Mieremet en Kees Houtman in november 2005 en op Thomas van der Bijl in april 2006. Allemaal in die periode in meer of mindere mate prominente figuren in het Amsterdamse criminele milieu, waaruit gemakkelijk de indruk zou kunnen ontstaan dat die slachtoffers en die moorden dús verband houden met elkaar.
33. Duidelijk zal echter zijn dat er in deze periode (groveweg 2000-2006, over al hetgeen in de jaren negentig en in de meer recente jaren is voorgevallen heb ik het dan nog niet eens) veel meer moorden en pogingen tot moorden zijn gepleegd. Zelfs wanneer de daarover bestaande overzichten worden gecorrigeerd naar zaken die verband lijken te houden met de Amsterdamse onderwereld én met de zogenoemde Hollandse en Joegoslavische netwerken (met dus weglating van bijvoorbeeld de Marokkaanse, Turkse, Chinese en Zuid-Amerikaanse slachtoffers waar het verband met die Hollandse of de Joegoslavische netwerken niet direct duidelijk is) dan blijft een lange lijst over,⁸ waarmee het zogenaamd voor de hand liggende verband tussen die zaken al behoorlijk genuanceerd kan worden:

⁸ Navraag bij misdaadjournalist Gerlof Leistra die hier al sinds jaar en dag gegevens van bijhoudt leert dat er in de periode 2000-2006 in totaal 1510 levensdelicten (voltooid moord en doodslag) werden gepleegd. Het CBS spreekt van 145 levensdelicten in Amsterdam alleen:
<http://statline.cbs.nl/Statweb/publication/?VW=T&DM=SLNL&PA=80202NED&D1=89&D2=0&D3=0&D4=a&D5=a&HD=160727-0933&HDR=T,G2,G1,G4&STB=G3>

Datum	Slachtoffer	Datum	Slachtoffer
27 maart 1996	Poging Cor van Hout	7 december 2003	Konstantin Dimitrov
26 december 1999	Poging Ronald van Essen	18 maart 2004	Martin Hoogland
4 maart 2000	Rinus Holman	5 april 2004	Marco Eijk
3 mei 2000	Ibrahim Akasha	17 mei 2004	Willem Endstra
3 juni 2000	Derek Dunne	28 mei 2004	Gijs van Dam jr.
23 september 2000	Jan Femer	8 juli 2004	Mounir Barsoum
10 oktober 2000	Sam Klepper	24 augustus 2004	Tomislav Vujišic
17 november 2000	Zoran Vrohavic (Sabic en Akkerman)	8 september 2004	Robert Sengers
20 december 2000	Tweede poging Cor van Hout	18 oktober 2004	Milenko Bojanic
20 mei 2001	Eric & Rob Driesen	27 oktober 2005	Elmerd Alberto (Papito)
23 januari 2002	Poging Vukmirovic	31 oktober 2005	Evert Hingst
26 februari 2002	Poging Mieremet	2 november 2005	John Mieremet
2 maart 2002	Magdi Barsoum	2 november 2005	Kees Houtman
5 december 2002	Poging Gijs van Dam	10 november 2005	George van Kleef
14 januari 2003	George Plieger	12 januari 2006	Serge Miranovic
24 januari 2003	Cor van Hout	20 april 2006	Thomas van der Bijl
23 februari 2003	Aanslag Ferry de Kok	17 februari 2007	Nedim Imac
16 maart 2003	Henk Boom	3 maart 2009	Peter Petersen
16 mei 2003	Alexander Bulatovic	21 februari 2011	Stanley Hillis
17 augustus 2003	Bertus Lüske		
10 oktober 2003	Jules Jie		
26 november 2003	Mirko Vukmirovic		

34. Uit een verregaand teruggebracht overzicht als dit blijkt al dat er in die jaren van alles gaande was in het criminele milieu en dat is ook precies hoe de recherche er destijds tegenaan keek. In de loop der jaren is er intensief onderzoek gedaan naar deze liquidaties en is ook toen natuurlijk geprobeerd in kaart te brengen wat er nu speelde in het milieu, welke personen met elkaar waren en groeperingen vormden, met wie of welke groeperingen zij conflicten hadden, waar die conflicten over gingen, et cetera.
35. Het is voor een juiste beoordeling van de aan de heer Holleeder ten laste gelegde feiten, juist nu de grondslag van die beschuldiging als gezegd gelegen is in de veronderstelde motieven en verhoudingen in het criminele milieu, noodzakelijk die feiten in de context van hun tijd te bezien en ook de gebeurtenissen die zich rondom de feiten hebben afgespeeld bij het onderzoek te betrekken. Een andersluidende aanpak doet geen recht aan het feit dat gebeurtenissen net zo min als verhoudingen tussen personen niet geïsoleerd in de tijd bestaan, maar het resultaat zijn van een wisselwerking die vaak over een langere periode heeft plaatsgehad en waarin van alles en nog wat is voorgevallen dat van cruciaal belang is om die uiteindelijke gebeurtenis te kunnen duiden.⁹

⁹ Een vergelijking zou kunnen worden getrokken met geschiedenisonderwijs waarbij een bepaalde periode in de geschiedenis wordt besproken zonder dat de mogelijkheid bestaat hetgeen daaraan vooraf is gegaan daarbij te betrekken. Je kan het uitbreken van de Tweede Wereldoorlog niet bespreken zonder aandacht te besteden aan het verdrag van Versailles dat werd gesloten na beëindiging van de Eerste Wereldoorlog, net zoals je die Eerste Wereldoorlog niet los kan zien van de gebeurtenissen in de

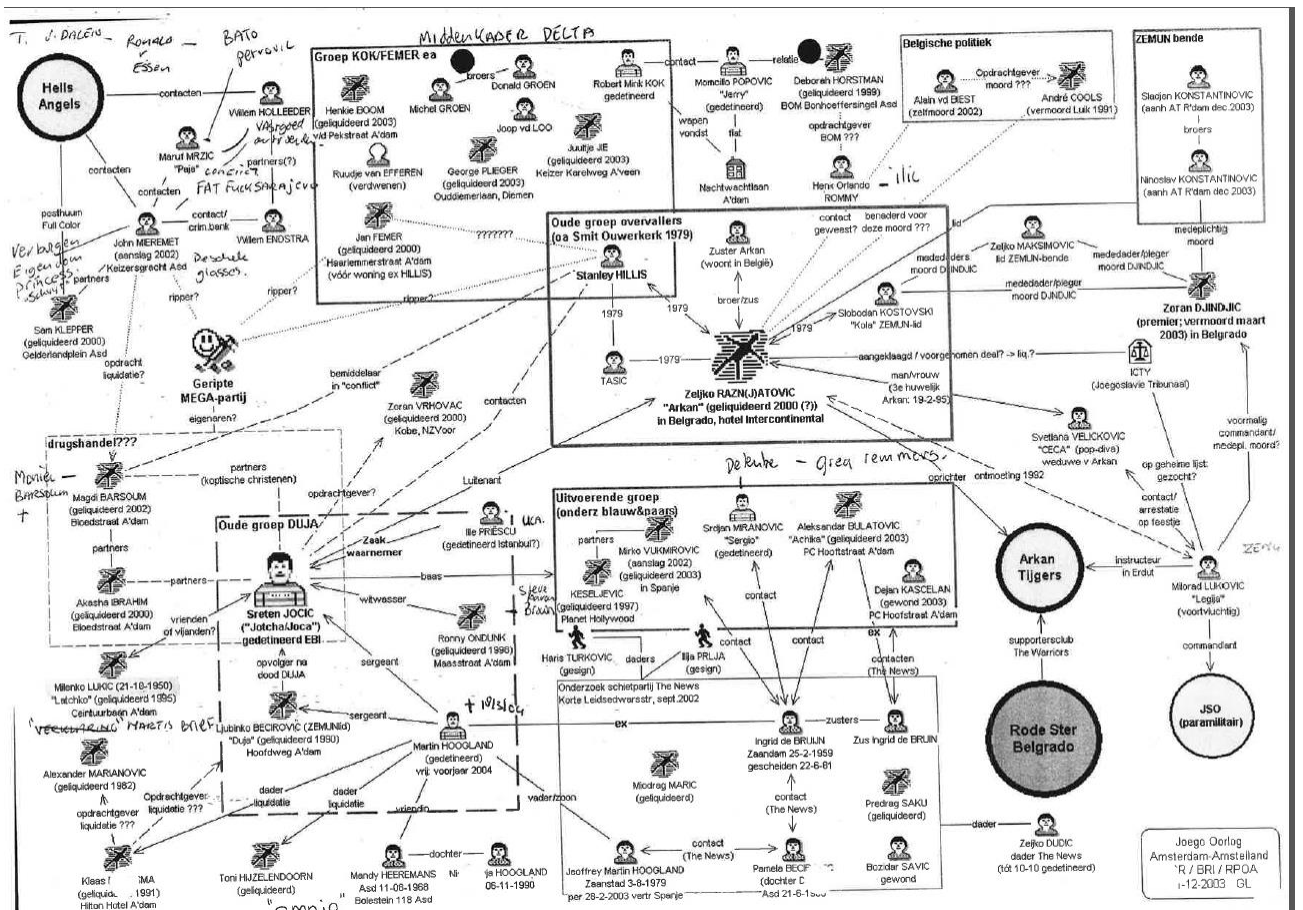
36. Natuurlijk kun je niet terug gaan tot het begin der tijden en het geheel zal wel enigszins behapbaar moeten blijven om je doel niet voorbij te schieten, maar dat je ten behoeve van het duiden van een gebeurtenis of periode niet kan volstaan met het moment dat de gebeurtenis zich voordoet maar terug in de tijd moet om recht te kunnen doen aan de totstandkoming van die gebeurtenis, lijkt mij niet ter discussie staan. Dat is (juist) voor deze zaak niet anders, en in dit geval is het startpunt van alle gebeurtenissen gelegen bij de Heineken-ontvoering en bij de ontwikkelingen in de Amsterdamse onderwereld vanaf het begin van de jaren 90.

Korte schets historisch kader

37. Die Heineken-ontvoering zal op een later moment zeker nog nader aan de orde komen, en ik zal mij in deze eerste korte contourenschets beperken tot de ontwikkelingen in die onderwereld en hetgeen daar in die tijd en in de jaren daarna door de Amsterdamse recherche over is vastgesteld.
38. Uiterst kort samengevat was de overtuiging dat na de dood van Klaas Bruinsma diens organisatie uit elkaar viel met verschillende afgesplitste facties tot gevolg, waaronder samenwerkingsverbanden tussen John Mieremet en Sam Klepper enerzijds en Stanley Hillis, Jan Femer en Mink Kok anderzijds. Min of meer gelijktijdig was sprake van de opkomst van de zogenoemde Joego-(slavische) maffia met als kopstukken aanvankelijk 'Duja' Becirovic en, na diens liquidatie (vermoedde opdrachtgevers: Klepper en Mieremet) Jotsa Jovic, die zich in en rond Amsterdam met een groot aantal incidenten en moorden deed gelden. Een deel van de liquidaties in de jaren '90 en daarna hield direct of indirect verband met die ontwikkelingen en die conflicten.

decennia daarvoor, de door de verschillende Europese grootmachten met elkaar gesloten verdragen of juist bestaande conflicten, de in die landen aanwezige nationalistische bewegingen en sentimenten, de Krimoorlog die daar eerder al het resultaat van was en die weer zijn eigen dynamiek heeft veroorzaakt die als opmaat naar de Eerste Wereldoorlog kan worden gezien, et cetera.

39. Daar kwam in de tweede helft van de jaren '90 de figuur van Willem Endstra bij, die in relatief korte tijd enorme geldbedragen aannam van verschillende criminele groeperingen maar niet thuis gaf wanneer gevraagd werd die geïnvesteerde gelden terug te geven. Dat leidde tot nieuwe oplopende spanningen, zowel tussen de al bestaande groeperingen die om verschillende redenen toch al op voet van oorlog met elkaar stonden als met nieuwkomers die in korte tijd hun fortuin hadden gemaakt met bijvoorbeeld de grootschalige handel in XTC.
40. In dat uiterst complexe krachtenveld is meermalen gepoogd een overzicht te krijgen van de verschillende betrokkenen en hun verhoudingen tot elkaar. Een mooi voorbeeld daarvan kan worden gevonden in het onderzoek Aviso naar de moord op Martin Hoogland, waarin de recherche tot het navolgende beeld kwam:

41. Het is voor deze zaak natuurlijk met name relevant dat de figuur van Willem Holleeder in die periode geen enkele rol van betekenis speelde. Zowel hij als Cor van Hout werden in die tijd – we hebben het dan over midden jaren `90 - gezien als avonturiers die met de ontvoering van Heineken weliswaar een spectaculair strafbaar feit hadden gepleegd, maar die zeker niet gerekend werden tot of mochten meedoen met de grote jongens. Het beeld van Willem Holleeder als centrale figuur in de Amsterdamse onderwereld dateert van vele jaren daarna, lang nadat de feiten zich hebben afgespeeld. In het Aviso-schema, dat blijkt de aangevulde liquidatie van Hoogland en het kennelijk nog in leven zijn van Willem Endstra kan worden gedateerd in het voorjaar van 2004, wordt Willem Holleeder op dat moment behalve als ‘ontvoerder’ slechts als (mogelijke) partner van Willem Endstra aangemerkt.
42. Dat laatste is hij zoals nog uitgebreid aan de orde zal komen natuurlijk ook lange tijd geweest, althans tot het moment dat Mieremet zijn beruchte interview in de Telegraaf liet plaatsen waardoor hij het Endstra effectief onmogelijk maakte nog zaken te kunnen doen. Kort daarna ontkende Endstra publiekelijk ooit contact te hebben gehad met Willem Holleeder, een leugen die door de Amsterdamse opsporing op geen enkele wijze serieus werd genomen en die met een veelheid aan bewijsmiddelen wel heel gemakkelijk te weerleggen was (en is).
43. Niet lang daarna nam Endstra voor het eerst plaats op de befaamde achterbank om in een serie gesprekken met de CIE een begin te maken met zijn voor Willem Holleeder uiterst belastende verklaringen. Die verklaringen hebben uiteindelijk een doorslaggevende rol gespeeld in de al genoemde Kolbak-zaak, en hebben het hierboven weergegeven beeld zoals dat op grond van jarenlang onderzoek bestond ingrijpend doen kantelen met de door Endstra geschetste centrale positie van de heer Holleeder tot gevolg.
44. Over al die gebeurtenissen komen wij de komende weken en maanden nog uitgebreid te spreken. Behalve dat er diverse getuigen zijn gehoord is uit de verschillende dossierstukken een veelheid aan bewijsmiddelen geput waaruit een naar ons oordeel duidelijk beeld ontstaat van de situatie in die Amsterdamse onderwereld aan het eind van de jaren `90, de conflicten en moorden die daar uit zijn voortgekomen, en de verhoudingen tussen de daarbij betrokken personen.

45. Daarnaast staat er nog een grote hoeveelheid vragen uit naar CIE-gerelateerde contacten zoals die er in de loop der jaren met een groot aantal betrokkenen zijn geweest,¹⁰ en waarbij over en weer sprake is geweest van een omvangrijke informatiestroom die eveneens ziet op die verhoudingen tussen in dat criminele milieu actieve personen, één en ander zoals uitgebreid uiteen gezet in de als *onderzoeksrond* IV aangemerkte verzoeken aan de rechter-commissaris van 19 januari jl.
46. Dat alles is niet alleen van belang met het oog op het naar diens ware proporties terugbrengen van de positie van Willem Holleeder in de Amsterdamse onderwereld in die periode, maar vooral ook voor de aanloop naar de eerste liquidatie die hem ten laste wordt gelegd, de moord op zijn zwager Cor van Hout. Aan die moord op 24 januari 2003 zijn als bekend twee pogingen voorafgegaan, op 27 maart 1996 in de Deurloostraat in Amsterdam en op 20 december 2000 in Amstelveen.
47. Die aanslagen bevinden zich in het hart van de conflicten zoals die zich in die periode afspeelden en zijn alleen daarom in het afgelopen jaar al uitgebreid onderwerp van onderzoek geweest. De hierboven genoemde figuren Mieremet, Klepper en Jovic spelen daarin een belangrijke rol, zoals wij aan de hand van diverse bewijsmiddelen nog uitgebreid zullen aantonen, maar ook Stanley Hillis duikt in deze periode regelmatig op en heeft een niet altijd eenvoudig te duiden maar naar het zich laat aanzien wel significante rol in de gebeurtenissen.
48. Na 2002 is het met name het conflict tussen Mieremet en Holleeder geweest dat heeft geleid tot allerlei bewegingen in het Amsterdamse criminele milieu en is het Mieremet geweest die samen met Endstra aan de wieg heeft gestaan van de bijna mythische status die Holleeder in de loop der jaren toebedeeld heeft gekregen. Ook daar zullen wij op een later moment nog uitgebreid op terugkomen, maar voor nu stip ik bij wijze van voorbeeld aan dat het Mieremet is geweest die het verhaal de wereld in heeft gebracht dat Holleeder een rol zou hebben gespeeld bij de eerste aanslag op Cor van Hout, door de woning van Cor in de Deurloostraat aan Mieremet en Klepper aan te wijzen (en hen daarmee te helpen die aanslag te plegen).

¹⁰ Uit die verklaringen maar ook uit diverse andere stukken is overigens duidelijk dat het onderscheid tussen CIE en tactische rechercheurs in de periode waar we het hier over hebben aanzienlijk minder scherp was dan thans het geval is c.q. zou moeten zijn.

49. Wij durven te stellen dat na uitvoerig onderzoek buiten twijfel is komen vast te staan dat dit bij uitstek een voorbeeld is van het zwart maken van Holleeder door Mieremet en dat het ondenkbaar is dat Mieremet en Klepper Holleeder nodig hebben gehad die woning aan te wijzen. Daarmee biedt deze enkele anekdote niet alleen een treffend voorbeeld van de wijze waarop Mieremet opereerde, bovendien is het een voorbeeld van een beschuldiging die veel later - via het onderzoek Kolbak - bij de getuigen Holleeder terecht is gekomen en die zij om hen moverende redenen hebben overgenomen in hun eigen verklaringen.
50. Over die getuigen Holleeder en de door hen afgelegde verklaringen tot slot het volgende.

De getuigen Holleeder en Den Hartog

51. De toch al uitzonderlijke dynamiek van deze strafzaak tegen Willem Holleeder is onmiskenbaar verder verhevigd als gevolg van de introductie van de verklaringen van Astrid en Sonja Holleeder en van Sandra den Hartog over hun broer c.q. ex-partner. Die verklaringen zijn gepaard gegaan met een mediaoffensief dat zijn weerga in het Nederlandse strafproces niet kent, waarbij de getuigen op gecoördineerde en berekenende wijze gebruik hebben gemaakt van hun contacten in de media om op zorgvuldig vooraf bepaalde momenten naar buiten te treden met beschuldigingen aan het adres van Willem Holleeder. Daar kwam in het najaar van 2016 nog een boek van de hand van Astrid Holleeder bij, niet lang geleden gevolgd door een tweede boek. In de tussentijd viel op dat telkens wanneer er een pro forma zitting aan zat te komen er weer een interview of ander stuk verscheen, waarin met name Astrid Holleeder haar versie van de gebeurtenissen kon geven.
52. De gevolgen van die unieke ontwikkeling zijn niet beperkt gebleven tot de inhoud van die boeken, maar hebben grote invloed gehad op de wijze waarop verslag is gedaan over deze zaak. Immers, waar het nog altijd niet gebruikelijk wordt geacht om eenzijdig de lezing van getuigen in een nog lopende strafzaak naar buiten te brengen zonder op zijn minst aan andere betrokken partijen de gelegenheid te geven tot wederhoor of - al is het maar beknopt - het standpunt van die andere partijen weer te geven, maakt het auteurschap van Astrid Holleeder tezamen met het feit

dat in deze zaak toch al andere regels lijken te gelden dat er telkens uitgebreide stukken gepubliceerd werden en worden waarin de getuige volstrekt eenzijdig haar versie van de werkelijkheid naar voren kan brengen, zonder dat daar op enigerlei wijze kritische vragen over worden gesteld of op enigerlei wijze getracht wordt onderzoek te doen naar of inzicht te krijgen laat staan te geven in de andere kant van het verhaal. De afgelopen dagen hebben daar weer een groot aantal voorbeelden van opgeleverd.

53. Wij zullen in de komende tijd die andere kant van het verhaal alsnog uitgebreid en onderbouwd met stukken voor het voetlicht gaan brengen. Daarbij zullen wij aantonen dat door deze getuigen stelselmatig, gecoördineerd en tot op heden gelogen is over de afwikkeling van de erfenis van Cor van Hout die zij juist in het hart van hun beschuldigingen aan het adres van Willem Holleeder leggen, dat zij een weergave hebben gegeven van hun verhouding met hun broer en de contacten in de loop der jaren die niet overeenkomt met de werkelijkheid, en dat zij zowel een motief hebben gehad als de middelen hebben benut om Willem Holleeder ten onrechte te beschuldigen van betrokkenheid bij liquidaties.
54. Ik kom tot een afronding.
55. Zoals aan het begin van deze korte pleitnotities kenbaar gemaakt is het onderzoek in deze zaak nog in volle gang. Ook van de zijde van het Openbaar Ministerie worden er nog altijd grote hoeveelheden stukken ingebracht waarbij het regelmatig gaat om getuigen en onderzoekshandelingen die in een andere zaak zonder enige problemen tot langdurig nader onderzoek bij de rechter-commissaris zouden leiden.
56. Zo introduceerde het Openbaar Ministerie anderhalve maand geleden een getuige die ruim 11 jaar geleden een deal sloot met het Openbaar Ministerie en een enorme veelheid aan verklaringen over allerlei figuren heeft afgelegd, maar die noch in het onderzoek Passage noch in het onderzoek Kolbak is opgevoerd en die in een andere zaak al in 2008 door de rechtbank als onbetrouwbaar terzijde is geschoven. Kennelijk dient deze getuige in de zaak van Willem Holleeder alsnog een rol te gaan spelen en tot het bewijs te worden toegelaten.

57. Het toont de onvoorspelbare dynamiek van deze zaak, die op zichzelf overigens niet onbekend is uit het onderzoek Passage, en het toont dat het Openbaar Ministerie kennelijk ook meent dat het samenstel aan bewijsmiddelen dat was ingebracht voorafgaand aan december 2017 geen volledig en juist beeld gaf van al hetgeen van belang is om tot beslissingen in deze zaak te kunnen komen.
58. Dat samenstel aan bewijsmiddelen zal uiteindelijk buiten twijfel moeten aantonen dat de heer Holleeder bewust en nauw met anderen heeft samengewerkt om Cor van Hout en Robert ter Haak, Willem Endstra, John Mieremet, Kees Houtman en Thomas van der Bijl om het leven te brengen. Dat hij niet de uitvoerder van die moorden is geweest staat buiten kijf, en het gaat dus om bewijs dat hij – samen met anderen – de opdrachtgever is geweest. Dat vereist niet alleen dat hij wetenschap moet hebben gehad van de op handen zijnde moorden op die personen, maar ook en vooral dat hij daar zeggenschap over heeft gehad én die zeggenschap ook heeft uitgeoefend.
59. Dat hij, zoals in Passage steeds zo is benadrukt maar op onderdelen helemaal niet door hem wordt betwist, in de loop der jaren contacten heeft gehad met diverse personen die gerekend worden tot het criminele milieu en dat hij zelf activiteiten heeft ontplooid in het Amsterdamse criminele milieu moge allemaal zo zijn, maar dat maakt hem nog geen belanghebbende bij de uiteindelijk gepleegde liquidaties en maakt hem zéker nog geen opdrachtgever van liquidaties. Het bewijs dat die contacten zodanig waren dat hij zeggenschap had en heeft uitgeoefend over uit te voeren liquidaties hebben wij nog afgezien van de wisselende mate waarin zicht is verkregen op de belangen en motieven die er voor zo die liquidaties zouden zijn geweest, in al die omvangrijke en complexe dossiers niet aangetroffen.
60. Wij zullen in de loop van dit proces inzichtelijk maken dat bewijs voor het hebben en uitoefenen van zeggenschap over die moorden niet alleen ontbreekt, maar dat bovendien aannemelijk kan worden gemaakt dat beiden er niet zijn geweest. Dat de beeldvorming die in de loop der jaren rond zijn persoon is ontstaan een karikatuur is die geen recht doet aan de werkelijkheid. Dat hij niet de spil is in de Amsterdamse onderwereld en dat ook nooit is geweest. Dat hij zijn zussen niet heeft geterroriseerd. Dat het beeld dat zij van hem hebben neergezet aantoonbaar onjuist is. En dat hij geen opdracht heeft gegeven tot de aan hem ten laste gelegd moorden.

(Met het verzoek een afschrift van deze pleitnotities aan het PV van de zitting te hechten.)

De raadslieden,

S.L.J. Janssen & R. Malewicz